

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2006 vp

Ministeriön selvitys Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen tehtävien ja kokoonpanon kehittämisestä

Puolustusministeriölle

JOHDANTO

Vireilletulo

Puolustushallinto on 21 päivänä maaliskuuta 2006 antanut puolustusvaliokunnan lausuntoon PuVL 5/2005 vp asiasta MINS 1/2005 vp (ministeriön selvitys valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanosta) liittyen valiokunnalle selvityksen Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen organisaatiouudistuksesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Hannu Vuorinen, puolustusministeriö
- prikaatikenraali Raimo Jyväsjärvi ja Materiaalilaitoksen johtaja, kenraalimajuri Paavo Kiljunen, Pääesikunta
- everstilutnantti Timo Laine, Keuruun Pioneerivarikko
- teknikko, johtajan sijainen Ismo Juvonen, Mikkelin Vaatetuskorjaamo
- majuri, hallintopäällikkö Kari Raatikainen, Talousvarikko

- kaupunginjohtaja Timo Louna, Keuruun kaupunki
- valtuuston puheenjohtaja Ari Lamminmäki, Parkanon kaupunki
- toimitusjohtaja Touko Rauma, Kehitys-Parkki Oy
- sopimustoimitsija Jorma Viiala, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- järjestösihteeri Pekka Alhovaara, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- pääluottamusmies Mikko Äikäs, Päälystöliitto ry
- puheenjohtaja Petteri Leino, Sotilasammattiliitto ry
- puheenjohtaja Harri Westerlund, Upseeriliitto ry
- alueellinen pääluottamusmies, Päälystöliitto ry Jari Sirviö ja alueellinen pääluottamusmies, JHL ry Timo Lammi, Puolustusvoimien Materiaalilaitos.

Lisäksi kirjalliset lausuntonsa ovat antaneet:

- Haapajärven kaupunki
- Ähtärin kaupunki.

PUOLUSTUSMINISTERIÖN SELVITYS

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko vuodelta 2004 linjaa, että puolustusvoimien sodan ajan vahvuus supistuu 350 000 henkeen

vuonna 2008. Puolustusvoimien rauhan ajan organisaatio mukautetaan vastaamaan supistunutta vahvuutta. Selontekoon sisältyvä puolustus-

voimille asetettu henkilöstön supistamisvelvoite on 1 200 henkeä. Tästä kokonaismäärästä 520 henkilötyövuotta on puolustusministeriön ohjaukskirjeellä kohdennettu Puolustusvoimien Materiaalilaitokselle.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonte-ko toteaa Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen kehittämistä seuraavaa: "Puolustusvoimien Materiaalilaitoksella on kokonaisvastuu maa-

voimien sotavarustuksen kunnossapidosta ja va-rastoinnista. Laitoksen rationalisointia jatke-taan. Sen toiminta sopeutetaan vastaamaan krii-siajan joukkojen määrää ja huoltotarvetta. Vari-koita ja laitoksia yhdistämällä luodaan vahvoja järjestelmävarikoita. Tarpeettomiksi jäävistä alueista ja kiinteistöistä luovutaan. Osa toimin-noista tuotetaan jatkossa kumppanuustoiminnan kautta."

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Materiaalilaitoksen organisaatio

Puolustusvaliokunta antoi mietintönsä turvalli-suus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta joulu-kuussa 2004 (PuVM 1/2004 vp —VNS 6/2004 vp). Valiokunnan mietinnössä todetaan, että puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteiden toteuttamisen keskeisenä perustana tulee olla toiminnalliset tarpeet. Lisäksi kokonaisarviota tehtäessä on otettava huomioon toimenpiteiden yhteiskunnalliset, alueelliset ja kokonaisuun-puolustukseen liittyvät vaikutukset. Nämä lähtö-kohdat ovat keskeisiä tekijöitä arvioitaessa myös sitä muutosprosessia, joka koskee Puolustusvoi-mien Materiaalilaitosta.

Saadun selvityksen mukaan Puolustusvoi-mien Materiaalilaitos tulee olemaan 1.1.2008 al-kaen Maavoimien komentajan alainen laitos. Laitoksen tehtävänä on edelleen maavoimien koko materiaalin sekä puolustushaarojen yhtei-sen materiaalin hankinta, varastointi ja ylläpito. Vastuu kattaa materiaalin koko elinjakson al-kaen hankinnasta aina käytöstä poistamiseen saakka. Uutena tehtävänä laitokselle tulee vas-tuu maavoimien huollon suunnittelusta ja toteu-tuksesta sekä rauhan että sodan aikana. Huolto-järjestelmällä tuetaan myös muita puolustushaa-roja yleishuollon palveluilla.

Materiaalilaitoksen johtajan alaisuuteen pe-rustetaan maavoimien huoltojärjestelmän järjes-telyjä toteuttamaan neljä huoltorykmenttiä ja tarvittavat valtakunnalliset laitokset (Elektro-

niikkalaitos, Räjähdelaitos ja Koeampumalai-os). Puolustusministeriö on jo päättänyt huolto-rykmenttien esikuntien sijoittamisesta Helsin-kiin, Hämeenlinnaan, Kouvolaan ja Ouluun.

Asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että huoltorykmentti yhdistää alueellisesti puolus-tusvoimien huollon toimialat ja elinkeinoelä-män palvelujen tuottajat osaksi maavoimien huoltojärjestelmää ja edelleen osaksi puolustusvoimien logistiikkajärjestelmää. Huollon järjes-telyjen tulee vapauttaa resursseja puolustusvoi-mien ydintehtäviin. Samalla järjestelmän tulee olla toimintakykyinen kaikissa valmiustiloissa. Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen uudelleenorganisoinnin tavoitteena on kehittää hallin-toa ja muodostaa vahvoja kokonaisuuksia. Huo-limatta organisaatorakenteen tarkistamisesta ja itsenäisten varikkojen uudelleenorganisoinnista huoltorykmenttien ja laitosten alaisuuteen, tulee puolustusvoimien alueellinen näkyvyys turvat-tua tehdyllä esityksellä. Puolustusvaliokunta pi-tää tätä näkökulmaa tärkeänä.

Räjähdelaitoksen esikunta

Räjähdelaitos vastaa puolustusvoimien räjähde-tuotannosta, toteuttaa puolustusvoimien räjäh-teiden kunnossapitojärjestelmän, vastaa puolus-tusvoimien räjähteiden poistamisesta käytöstä sekä vastaa suluttamis- ja raivaamismateriaalin järjestelmien ylläpidosta laitokselle käskety-n järjestelmien ylläpitovastuun mukaisesti. Perus-tettava Räjähdelaitos yhdistää Ähtärin Asevari-
kon, Haapajärven Asevarikon, Keuruun Pionee-

rivarikon ja Parkanon Pioneerivarikon hallinnot 1.1.2008.

Saadun selvityksen mukaan Pääesikunta on selvittänyt useita vaihtoehtoja Räjähdelaitoksen Esikunnan sijoituspaikkakunnaksi. Selvityksessä on tarkasteltu seuraavia paikkakuntia:

- Haapajärvi
- Keuruu
- Parkano
- Ähtäri

Puolustusvaliokunta on kuullut kaikkien edellä mainittujen paikkakuntien edustajia, ja annetuissa lausunnoissa on tullut ilmi, että sinänsä kaikki neljä paikkakuntaa ovat toiminnallisesti ja logistisesti mahdollisia uuden Räjähdelaitoksen esikunnan sijoituspaikaksi; myös alue- ja elinkeinopoliittiset syyt puoltaisivat esikunnan sijoittamista mille tahansa näistä paikkakunnista. Kuntia yhdistää lisäksi se, että puolustusvoimien toiminnalla on niissä pitkät perinteet.

Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen tavoitevahvuus

Saadun selvityksen mukaan puolustusministeriö antoi Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen kehittämistä koskevan ohjauskirjeen Pääesikunnalle 23.5.2005. Ohjauskirjeessä todetaan seuraavaa: "Rationalisointitoimenpiteillä on saavutettava 1.1.2008 mennessä yhteensä noin 270 henkilötyövuoden säästö tavoite (70 varastoista ja 200 varikoilta) ja 1.1.2010 mennessä noin 250 henkilötyövuoden säästö tavoite (100 Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen Esikunnasta ja 150 varikoilta) eli yhteensä 520 henkilötyövuotta 1.1.2010 alkaen. Tavoitteena on, että Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen varastotoimintojen rationalisoinnilla saavutetaan vuosina 2008—2009 henkilöstö- ja kiinteistösäästöinä noin 8—10 miljoonan euron säästöt vuodessa ja 2010 alkaen noin 16—18 miljoonan euron säästöt vuodessa."

Puolustusvoimien Materiaalilaitoksessa oli 1.1.2004 töissä 2 444 henkeä. Nyt toteutettava 520 henkilön vähennys koskee erityisesti puolustusvoimien siviilihenkilöstöä. Materiaalilai-

toksen henkilöstön supistamisella on seuraavia alueellisia ja paikallisia vaikutuksia:

- Pirkanmaa (Tampere, Nokia, Parkano, Juupajoki) -170 tehtävää
- Kanta-Häme (Hämeenlinna, Hattula, Riihimäki) -100 tehtävää
- Keski-Suomi (Laukaa, Toivakka, Keuruu) -120 tehtävää
- Etelä- ja Keski-Pohjanmaa (Ilmajoki, Seinäjoki, Vaasa, Kokkola) -20 tehtävää
- Pohjois-Pohjanmaa (Haapajärvi) -20 tehtävää
- Satakunta (Kankaanpää, Säkylä) -10 tehtävää
- Etelä-Savo (Mikkeli, Savonlinna) -10 tehtävää
- Pohjois-Savo (Kuopio, Pielavesi) -50 tehtävää
- Lappi (Tervola, Sodankylä) -20 tehtävää

Luettelossa on mainittu vain poistuma verrattuna 1.1.2004 tilanteeseen. Laitokseen tulee samalla kuitenkin myös uusia tehtäviä siten, että laitoksen henkilöstövahvuus vuonna 2010 tulee olemaan noin 2 350 henkilöä. Nettopoistuma on siis lopulta alle 100 henkeä. Saadun selvityksen mukaan toiminta jatkuu jossain muodossa kaikissa nykyisissä toimipisteissä, eikä suunnitella ole ainakaan tässä vaiheessa Materiaalilaitoksen toimipisteiden lakkauttamisia. Lisäksi on huomioitava, että puolustusvoimien muut organisaatiomuutokset tuovat joillekin paikkakunnille lisää henkilöstöä.

Henkilöstön asema uudessa organisaatiossa

Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen henkilöstön luontaisen lähtövaihtuvuuden arvioidaan olevan vuoteen 2010 mennessä noin 500 henkilöä. Lukumääräisesti lähtövaihtuvuus on siis samaa suuruusluokkaa henkilöstön supistamistavoitteiden kanssa. Käytännössä supistettavat tehtävät ja lähtevä henkilöstö eivät usein kuitenkaan kohtaa. Supistettavat tehtävät liittyvät kehittämishankkeisiin, kuten palkka- ja taloushallinnon keskittämiseen palvelukeskuksiin, tietohallinnon uudelleenorganisointiin ja vanhojen asejärjestelmien poistumiseen. Entisiä tehtäviä

ei ole tarjolla kaikille ainakaan samalla paikkakunnalla. Puolustusvoimien virkasuhteinen henkilöstö on siirtymisvelvollinen puolustusvoimien organisaatiossa. Saatujen kokemusten perusteella osa henkilöstöstä ei kuitenkaan voi siirtyä mm. perhesyiden takia muulle paikkakunnalle.

Asiantuntijakuulemisissa on käynyt ilmi, että pääperiaatteena Materiaalilaitoksen kehittämisessä on supistaa hallintoon sitoutuneiden henkilöiden määrä. Henkilöstövähennykset perustuvat pääosin luontaiseen poistumaan. Irtisanomisia pyritään välttämään. Saadun selvityksen mukaan Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen rationalisointi aiheuttaa noin 80—90 henkilön irtisanomisen. Tätä lukua pyritään pienentämään vielä arvioitua suuremman luonnollisen poistuman kautta sekä eläkejärjestelyin. Uudet tehtävät tulevat haettaviksi. Irtisanomisuhan alaiset ovat tehtäviä täytettäessä etusijalla. Mikäli paikkakunnalla ei ole sopivaa tehtävää, sitä tarjotaan jostain muualta puolustusvoimien organisaatiosta, jos avoimia tehtäviä suinkin löytyy. Takaisinottovelvoite mahdollisten soveltuvien tehtävien avautuessa on voimassa kaksi vuotta. Lopullisesti irtisanottavia tuetaan muun muassa koulutustuella.

Puolustusvaliokunta korostaa, että Materiaalilaitoksen organisaatiouudistuksessa puolustushallinnon on toimittava hyvän työnantajan periaatteita kunnioittaen ja irtisanomisia välttäen. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että ammattiliittojen taholta on voimakkaasti nostettu esiin uuden organisaation henkilöstön riittävyys suunniteltuihin tehtäviin nähden. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon perustettavan neljän huoltorykmentin toiminta, joihin on kaavailtu määrällisesti vain noin neljäsosaa nykyisen organisaation siviilitehtävistä. Upseereiden osalta Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen organisaatiomuutos on taas johtamassa siihen, että upseerit ovat menettämässä varikon päällikön tehtävät. Epävarmuustekijöiden minimoimiseksi

puolustusvaliokunta edellyttääkin, että puolustushallinto tiivistää eri henkilöstöryhmien edustajien kanssa käytävää vuoropuhelua, jotta perusteet uuteen Materiaalilaitoksen organisaatioon siirtymiselle olisivat kaikille asianomaisille täysin selvät.

Tässä yhteydessä puolustusvaliokunta haluaa nostaa myös esiin, että puolustusvoimilla on käynnissä lukuisia kumppanuushankkeita. Jos näissä hankkeissa mennään osittaiseen tai täyteen kumppanuuteen — erityisesti KUJA-hanke (Valtakunnallisen kunnossapidon kumppanuushanke) — tulee niillä olemaan vaikutusta myös Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen toimintaan. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin se, että Materiaalilaitoksen uusi organisaatio mahdollistaa sekä oman toiminnan kehittämisen että siirtymisen palvelujen tuotannossa kumppanuuteen. Puolustusvaliokunta toteaa, että toiminnallisesti, yhteiskunnallisesti ja kokonaisuun puolustuksen näkökulmasta mielekkään kokoonpanon laatiminen Materiaalilaitokselle on joka tapauksessa haasteellinen tehtävä ja menestyksellisen lopputuloksen saavuttaminen vaatii avointa dialogia eri toimijoiden kanssa. Puolustusvaliokunta edellyttää, että ennen päätöksiä valtakunnallisen kunnossapidon kumppanuushankkeen jatkotoimista puolustusvaliokuntaa tulee kuulla. Lopuksi valiokunta esittää paheksuntansa siitä, että Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen uudelleenorganisointikysymys on puolustushallinnon taholta ollut ennenaikaisesti julkisuudessa.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta edellyttää,

että puolustusministeriö ottaa Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen uudelleenorganisoinnissa huomioon tämän arvion.

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kauko Juhantalo /kesk	Reijo Laitinen /sd
vpj.	Jaakko Laakso /vas	Kalevi Lamminen /kok
jäs.	Tarja Cronberg /vihr	Eero Lankia /kesk
	Reijo Kallio /sd	Olli Nepponen /kok
	Bjarne Kallis /kd	Lauri Oinonen /kesk
	Saara Karhu /sd	Antti Rantakangas /kesk.
	Jere Lahti /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Hyvän työnantajan periaatteen noudattaminen Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen rationalisointitoimenpiteiden yhteydessä edellyttää, ettei varikoiden työntekijöiden irtisanomisiin ryhdytä. Tällä haavaa kuitenkin näyttää siltä, että Materiaalilaitoksen rationalisointi on johtamassa lähes sadan työntekijän irtisanomiseen.

Mielestäni puolustusvaliokunnan olisi pitänyt sisällyttää lausuntoonsa selkeä kannanotto siitä, ettei irtisanomisiin lainkaan ryhdytä. Puolustusministeriön on käytettävä muita keinoja kaikkien nykyisin Materiaalilaitoksen palveluksessa olevien työntekijöiden työllistämiseksi myös jatkossa. Lähes sadan työntekijän irtisanominen vaikuttaa kielteisesti puolustusvoimien ilmapiiriin laajemminkin.

Henkilöstöjärjestöt ovat myös olleet huolestuneita siitä, etteivät ne ole täysimittaisesti ja alusta alkaen voineet olla mukana Materiaalilaitoksen rationalisointitoimenpiteiden valmisteluissa ja ettei niiden esittämiä näkökohtia ole

otettu myöhemminkään riittävästi huomioon irtisanomisten välttämiseksi.

Valmisteilla oleva ns. KUJA-hanke voi toteutuessaan johtaa uusiin ja vielä nyt suunnitteilla olevia mittavampiin irtisanomisiin Materiaalilaitoksen varikoissa. Jos huolto- ja kunnossapito puolustusvoimien omana toimintana lopetetaan maavoimissa kokonaan ja siirrytään ns. täyteen kumppanuuteen ulkoistamalla oma toiminta puolustusvoimien ulkopuolisille yrityksille, ovat sadat työpaikat varikoilla jatkossa uhattuina.

Puolustusvaliokunnan olisikin omana kantanaan pitänyt esittää puolustusministeriölle huolensa siitä, että KUJA-hankkeen toteuttaminen ns. täytenä kumppanuutena johtaisi lisäirtisanomisiin Materiaalilaitoksen varikoissa. Juuri tästä syystä lähtökohtana on jatkossa oltava puolustusvoimien oman huolto- ja kunnossapitotoiminnan jatkaminen ja kehittäminen.

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2006

Jaakko Laakso /vas